

ΟΙ ΞΕΧΑΣΜΕΝΕΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΕΣ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΟ-ΩΚΕΑΝΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Μαριολάκος Η.Δ.¹

¹Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών , Τμήμα Γεωλογίας και Γεωπεριβάλλοντος, Τομέας Δυναμικής, Τεκτονικής & Εφαρμοσμένης Γεωλογίας, Πανεπιστημιούπολη, Ζωγράφου, 157 84, Αθήνα, Ελλάδα, mariolakos@geol.uoa.gr

Περίληψη

Πολλοί πιστεύουν ότι η Ελληνική Μυθολογία είναι ένα αποκύημα της ζωνής φαντασίας των ευφάνταστων αρχαίων Ελλήνων. Κατά συνέπεια, όλοι οι Ελληνικοί Μύθοι είναι φανταστικές ιστορίες. Κατά τη γνώμη μου, η άποψη αυτή είναι εσφαλμένη, τουλάχιστον σχετικά με το θέμα των γεωγραφικών και φυσικών-ωκεανογραφικών χαρακτηριστικών του Ατλαντικού Ωκεανού, και γενικότερα των ωκεανών, όπως αυτά περιγράφονται κυρίως από τον Όμηρο, τον Ησίοδο, τα Ορφικά και τον Πλούταρχο .

Στην παρούσα εργασία (i) ορισμένες από τις παραπομπές που γίνονται από τους παραπάνω συγγραφείς είναι επιλεκτικά αναφερόμενες, και (ii) η φυσική και γεωλογική επιβεβαίωση είναι δεδομένη, με βάση τις σημερινές επιστημονικές απόψεις και γνώσεις. Αυτό σημαίνει ότι οι Αρχαίοι Έλληνες γνώριζαν τους Υπερβόρειους, τη Βαλτική Θάλασσα, το νησί της Ierne (Ιρλανδία) και τη Βρετανία κλπ, από τα Ορφικά.

Από τα γραπτά του Πλούταρχου, γνώριζαν (i) τη σχετική θέση της σημερινής Ισλανδίας (Ωγυγία) και την απόστασή της από τη Βρετανία, (ii) ότι προς τα δυτικά της Ισλανδίας, υπάρχουν τρία άλλα νησιά και μάλιστα πρέπει να είχαν φτάσει μέχρι εκεί, όπου ο ήλιος δύει για μόνο μία ώρα την ημέρα, (iii) ότι πέρα από τα τρία αυτά νησιά και προς τα δυτικά υπάρχει μια «μεγάλη ήπειρος», η οποία περιβάλλει τον Ωκεανό και πολλά άλλα.

Ο Όμηρος και ο Ησίοδος έγραψαν ότι (i) ο Ωκεανός είναι ένα «ποτάμι» που ρέει συνεχώς, (ii) ότι αυτό το ποτάμι περιβάλλει τη Γη και (iii) ότι η ροή του είναι τυρβώδης, όχι μόνο στην επιφάνεια, αλλά και στο βάθος επίσης .

Δυστυχώς, όλη αυτή η γνώση σταδιακά ξεχάστηκε από όλους. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο η Οδύσσεια θεωρείται απλώς ένα ψυχαγωγικό ποίημα , και ο νόστος του Οδυσσέα , μια φανταστική ιστορία, χωρίς ίχνη ιστορικής πραγματικότητας .

Λέξεις κλειδιά : Ελληνική Μυθολογία, Κρόνος, Ωγυγία, Ατλαντικός Ωκεανός, Oceanus, Gulf Stream(Κόλπος του Ρεύματος), Ηρακλής .

1. Εισαγωγή

Πολλοί πιστεύουν ότι η Ελληνική Μυθολογία είναι αποκύημα της ζωνής φαντασίας των αρχαίων Ελλήνων. Έτσι, μέχρι το τέλος του 19^{ου} αιώνα ,όλοι οι ειδικοί επιστήμονες και ειδικά οι αρχαιολόγοι και οι ιστορικοί, πίστευαν πως από κάθε

γραφτό αρχαίων συγγραφέων, όπως του Ησίοδου, του Πλάτωνα, του Στράβωνα, του Διόδωρου του Σικελιώτη και κυρίως του Ομήρου, που συνδέονταν με τη μυθολογία, έλειπε κάθε ‘‘σπέρμα’’ αλήθειας. Οι Ελληνικοί Μύθοι συνεπώς ήταν φανταστικές ιστορίες . Μόνο μετά τις ανασκαφές του Σλήμαν αποδείχθηκε ότι όλα τα γραπτά του Ομήρου σχετικά με την Τροία ήταν αληθινά και όχι μόνο αυτό, αλλά ότι και στην Ελλάδα πόλεις όπως οι Μυκήνες υπήρξαν και ήταν οι αντίπαλοι των Τρώων, κλπ.

Παρ 'όλα αυτά, ακόμη και σήμερα πολλοί πιστεύουν ότι όλα αυτά που περιλαμβάνονται σε αυτά τα γραπτά δεν αντιστοιχούν στην αλήθεια. Δική μας έρευνα, σχετικά με την ακρίβεια πολλών φυσικών και γεωλογικών περιγραφών, αναφερόμενων από διάφορους αρχαίους συγγραφείς και ιδιαίτερα από τον Όμηρο, τον Ησίοδο, τα Ορφικά, τον Διόδωρο Σικελιώτη, τον Πλούταρχο και άλλους, έχει δείξει ότι οι προϊστορικοί Έλληνες γνώριζαν πολλά ,σχετικά με τα φυσικο-ωκεανογραφικά χαρακτηριστικά κυρίως του Ατλαντικού Ωκεανού. Βεβαίως, όλα τα παραπάνω, για άγνωστους λόγους, δεν περιγράφονται κατά τέτοιο τρόπο που να είναι εύκολα κατανοητά από όλους, αλλά ως ένας μύθος, μέρος της ελληνικής μυθολογίας.

Σε αυτή την μελέτη, αντικείμενο της γεωμυθολογικής ανάλυσης είναι ο Ατλαντικός Ωκεανός και η σχέση του με τους μεγάλους Τιτάνες της Ελληνικής Μυθολογίας και κυρίως με τον Ωκεανό, τον Άτλαντα και τον Κρόνο.

Όλα αυτά αναφέρονται σε μια πολύ παλιά εποχή και σε κάθε περίπτωση, τουλάχιστον στην έναρξη της 3ης χιλιετίας π.Χ., μέχρι το τέλος της 2ης, δηλαδή μέχρι το τέλος της Μυκηναϊκής περιόδου.

Και επειδή πολλά από όσα θα ακολουθήσουν είναι βέβαιο ότι θα προκαλέσουν κάθε είδους αντιδράσεις θα ήθελα να διευκρινιστεί ότι όσα αναφέρονται εδώ είναι αποσπάσματα κειμένων γνωστών αρχαίων συγγραφέων. Η δική μου συμβολή είναι ο γεωγραφικός προσδιορισμός των αρχαίων αναφορών και η φυσικοωκεανογραφική τεκμηρίωση τους με βάση τα συμπεράσματα των ερευνών των τελευταίων 10ετιών κυρίως.

2.Μυθολογική περίοδος

2.1 Γενικά

Η μακρά ιστορία του ανθρώπου του είδους μας, του Homo sapiens, διαιρείται σε δύο μεγάλες περιόδους: την *ιστορική περίοδο*, που ξεκινά με την επινόηση της γραφής, και την *προϊστορική*. Η προϊστορική περίοδος θα πρέπει να διαιρεθεί περαιτέρω σε δύο υποπεριόδους, συγκεκριμένα, στην περίοδο που ο Homo sapiens βρίσκεται στο κυνηγετικό και συλλεκτικό στάδιο, την περίοδο δηλαδή που ήταν ακόμα *τροφοσυλλέκτης* και σε μια μεταγενέστερη, όταν ο Homo sapiens είναι παραγωγός τροφίμων, δηλαδή μετά την *ανακάλυψη της γεωργίας* και κυρίως μετά την καλλιέργεια του σιταριού.

Η *μυθολογική περίοδος* είναι η προϊστορική περίοδος που αναφέρεται στις πράξεις των θεών, των θεοτήτων και των ηρώων, οι οποίες δεν έχουν καταγραφεί, αλλά έχουν παραμείνει στη μνήμη των διάφορων λαών, μέσα από την προφορική παράδοση, που πολύ αργότερα καταγράφηκαν από διάφορους συγγραφείς, αλλά σίγουρα

αναφέρονται σε μια πολύ παλιά περίοδο. Τα κείμενα αυτά αποτελούν τις διάφορες Μυθολογίες. Τέτοια χαρακτηριστικά κείμενα είναι το Έπος του Γκιλγκαμές, το οποίο αναφέρεται στους ανθρώπους της Προϊστορικής Μεσοποταμίας, η «Θεογονία» του Ησιόδου που αντιπροσωπεύει την Μυθολογία των Αρχαίων Ελλήνων, τα έργα του Ομήρου κλπ.

Όταν μιλάμε όμως για μυθολογία, ποιά είναι η *μυθολογική περίοδος* ή η *μυθολογική εποχή*;

Η μυθολογία είναι πάντα συνδεδεμένη με τον άνθρωπο. Όμως, με ποιόν άνθρωπο; με το *Homo sapiens*, με τον *Homo neanderthalensis* ή και με τους δύο;

Εμείς θα ασχοληθούμε κυρίως με την εποχή του *Homo sapiens* και όχι με εκείνη του *Homo neanderthalensis*, που είναι το παλαιότερο είδος, το οποίο διαδέχτηκε το είδος μας.

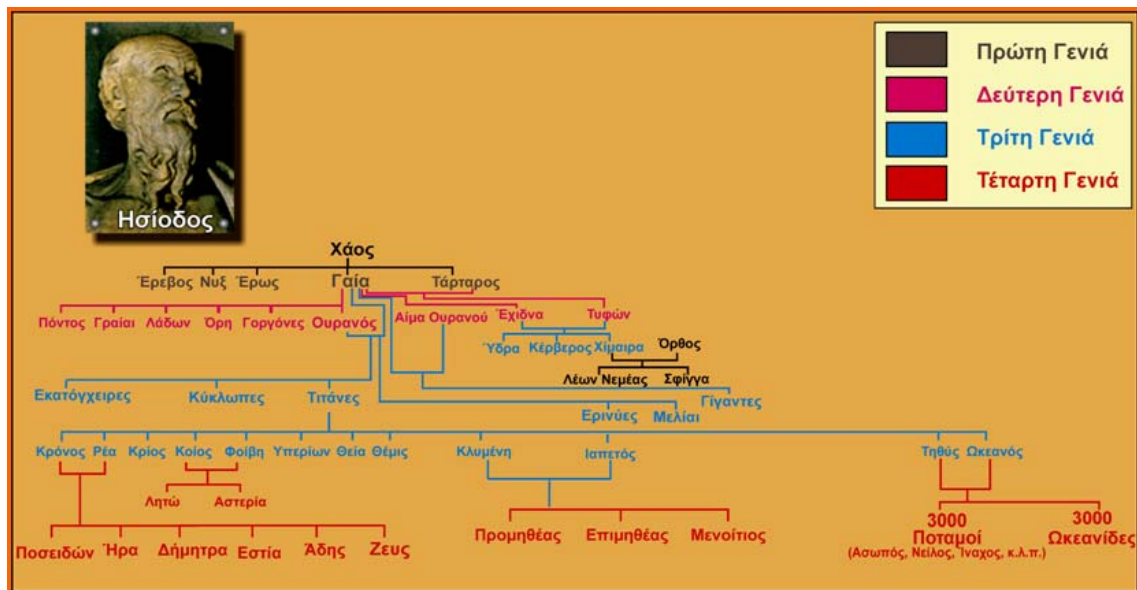
Είναι αναμφισβήτητο γεγονός ότι τα σύνορα ανάμεσα στο μύθο και την πραγματικότητα είναι ασαφή. Σε γενικές γραμμές, μπορούμε να πούμε ότι ορισμένοι από τους μυθικούς ήρωες είναι ιστορικά πρόσωπα, κάποιοι άλλοι ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ. Όμως, όλοι, ή μάλλον *ΣΧΕΔΟΝ ΟΛΟΙ ΚΑΙ ΟΛΑ* εκπροσωπούν κάτι που περιγράφει κάποια δραστηριότητα του προϊστορικού ανθρώπου σε σχέση με το γεωπεριβάλλον του ή με το φυσικογεωλογικό γίνεσθαι του χώρου του.

Πιστεύω ότι είναι *ΛΑΘΟΣ* να θεωρούμε την Ελληνική Μυθολογία ως ένα όμορφο παραμύθι. Η Ελληνική Μυθολογία είναι στην πραγματικότητα η πιο αρχαία ιστορία των λαών που έζησαν στη γη, η οποία, πολύ αργότερα, ονομάστηκε Ελλάς (Ελλάδα). Αυτή η γη είναι το Αιγαίο και ο Περι-Αιγαιακός χώρος. Η Ελληνική Μυθολογία επομένως αποτελεί την κρυπτογραφημένη Προ-ιστορία των πρώτων Ελλήνων και κυρίως τις αγωνίες του και τον αγώνα του για επιβίωση αρχικά και την ανάπτυξή του στη συνέχεια.

Σημείωση:

2.2 Τι είναι η Γεωμυθολογία;

Η *Γεω-μυθολογία* είναι ένας κλάδος των Γεωεπιστημών που ασχολείται με τις φυσικογεωλογικές συνθήκες που επικρατούσαν που κατά τη διάρκεια της μυθολογικής εποχής και, μέσω αυτής της ανάλυσης βρίσκει την αμοιβαία σχέση μεταξύ Γεωλογίας και Μυθολογίας. Η δική μου εμπειρία, ως γεωλόγος, ο οποίος έχει περάσει τη ζωή του μελετώντας την Γεωλογία της Ελλάδας, έδειξε ότι ένα μεγάλο μέρος της ελληνικής μυθολογίας είναι έμμεσα επηρεασμένο από τις φυσικογεωλογικές διεργασίες που εξελίσσονται στο Αιγαίο, αλλά και στις ευρύτερες Περι-Αιγαιακές περιοχές κυρίως. Τα όσα θα αναφερθούν στη συνέχεια όμως δείχνουν ότι στην Ελληνική Μυθολογία περιλαμβάνονται και φυσικογεωλογικές διεργασίες που εξελίσσονται σε πολύ μακρινές περιοχές όπως στην περιοχή του Βόρειου Ατλαντικού και αλλού.

Εικόνα 1: Το γενεαλογικό δένδρο των θεών και των θεοτήτων των Ελλήνων σύμφωνα με τη Θεογονία του Ησίοδου.

Η παρουσίαση βασίζεται στα γραπτά των αρχαίων συγγραφέων και *ΜΟΝΟ ΑΥΤΩΝ* και κυρίως στην Ιλιάδα και την Οδύσσεια του Ομήρου, την “*Θεογονία*” και το “*Έργα και Ημέραι*” του Ησίοδου, στα *Αργοναυτικά* των Ορφικών, στα “*Ηθικά*” του Πλούταρχου (50 - 120 μ.Χ.) και άλλων γνωστών συγγραφέων .

Τα κείμενα όλων των παραπάνω συγγραφέων έχουν μεταφραστεί , αναλυθεί, σχολιαστεί, και αξιολογηθεί κατά κύριο λόγο από γλωσσολόγους, ποιητές, ιστορικούς, αρχαιολόγους, ιστορικούς τέχνης, θεολόγους, πολιτικούς, Έλληνες και ξένους - με άλλα λόγια από τους εκπροσώπους των ανθρωπιστικών επιστημών. Το αποτέλεσμα των ερευνών όλων αυτών, που επαναλαμβάνω είναι όλοι τους διακεκριμένοι επιστήμονες, είναι ότι όλα ή σχεδόν όλα όσα πρόκειται να αναφερθούν στα επόμενα αποτελούν μια φαντασίωση, δηλαδή ένα παραμύθι. Η αμφισβήτηση βεβαίως της Ελληνικής Μυθολογίας ξεκίνησε από πολύ παλιά, από την εποχή του Στράβωνα και ακόμα πιο πριν, ενώ μερικούς αιώνες αργότερα η μυθολογία μας ξεχάστηκε εντελώς για λόγους, που λόγω χώρου κυρίως, δεν είναι δυνατόν να αναπτυχθούν εδώ.

3. Η Γενεαλογία των Θεών της Ελληνικής Μυθολογίας

3.1. Γενικά

Επειδή η εργασία αυτή αναφέρεται στον Ατλαντικό Ωκεανό κυρίως και στις δραστηριότητες τριών Τιτάνων, ας δούμε τι αναφέρει η μυθολογία μας γι’ αυτούς. Σύμφωνα με τη γενεαλογία των θεών, των ημίθεων, των ηρώων, και των άλλων πρωταγωνιστών της ελληνικής Μυθολογίας, που αναφέρονται στην *Θεογονία του Ησίοδου* (Εικ.1), οι Τιτάνες ανήκουν στην τρίτη γενιά και είναι οι απόγονοι της Γαίας (1η γενιά) και του Ουρανού (2ης γενιάς).

Οι έξι Τιτάνες και οι έξι Τιτάνιες αποτέλεσαν το πρώτο Δωδεκάθεο, το οποίο αντικαταστάθηκε στη συνέχεια από τους 12 γνωστούς θεούς του Ολύμπου, τη γενιά του Δία και του Ποσειδώνα .

Τρεις από τους σημαντικότερους Τιτάνες είναι ο Ωκεανός, ο Άτλας και ο Κρόνος (*Saturn* κατά τους Ρωμαίους) .

Ο Ωκεανός ,σύμφωνα με τον *Ησίοδο*, δεν πήρε μέρος στην Τιτανομαχία ,αλλά είχε ήδη εγκαταλείψει την Μεσόγειο με την αδελφή και γυναίκα του *Τηθύ*, και είχε πάει στη *γή όπου δύει ο ήλιος*. Αυτός ο Τιτάνας έδωσε το όνομα του στην ατελείωτη θάλασσα που περιβάλλει τη γη της Λιβύης (= Αφρική) και της Ευρώπης. Από τότε, αυτή η ατελείωτη θάλασσα χαρακτηρίζεται ως Ωκεανός (=Ocean).

Ο Άτλας, ο οποίος έζησε και βασίλευσε στην Αρκαδία της Κεντρικής Πελοποννήσου, και συγκεκριμένα στο *Θαυμάσιο Όρος*, που αποτελεί τμήμα του όρους *Μαίναλο*, εξορίστηκε από τον Δία στο βόρειο-δυτικό τμήμα της Αφρικής, στο όρος Άτλας. Στη συνέχεια τιμωρήθηκε να κουβαλάει την *ουράνια σφαίρα* στους ώμους του. Ο Άτλας έδωσε το όνομα του στο γειτονικό ωκεανό ,που από τότε είναι γνωστός ως *Ατλαντικός Ωκεανός* ,όπως και στο μεγάλο νησί «*Ατλαντίς*», που αναφέρεται από τον Πλάτωνα ,του οποίου η γεωγραφική τοποθεσία έχει παραμείνει άγνωστη, αφού είχε αφανιστεί από μια φυσική καταστροφή, πολύ πριν την εποχή του Πλάτωνα.

Ο Κρόνος (= Saturn), που είναι ο τρίτος Τιτάνας, ήταν ο ηγέτης των Τιτάνων κατά τη διάρκεια της Τιτανομαχίας. Είναι γνωστό ότι ο Κρόνος, μαζί με την αδελφή του Ρέα, που ήταν και η σύζυγός του, ήταν γεννήτορες των πρώτων 6 μεγάλων Θεών της 4ης γενιάς, και συγκεκριμένα του Ποσειδώνα, του Άδη, της Δήμητρας, της Ήρας, της Εστίας και του Δία. (Εικ. 1).

Ο Κρόνος είναι ευρέως γνωστός για δύο από τις πράξεις του. Η πρώτη είναι ότι ανέτρεψε τον πατέρα του, τον Ουρανό, και, για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα, έγινε αυτός ο κυρίαρχος του κόσμου.

Η δεύτερη είναι ότι, κατά τη διάρκεια της βασιλείας του και επειδή φοβόταν ότι κάποιος από τους απογόνους του θα τον ανατρέψει, διέταξε τη σύζυγό του Ρέα να φέρνει σε αυτόν κάθε νεογέννητο παιδί και να το καταβροχθίζει (αρσενικό ή θηλυκό). Η Ρέα, όμως, τόσο στην περίπτωση του Ποσειδώνα όσο και σε εκείνη του Δία, κατάφερε να εξαπατήσει τον Κρόνο και με αυτό τον τρόπο να σώσει τα παιδιά της. Όταν ο Δίας, ο Ποσειδώνας και οι άλλοι απογόνοι μεγάλωσαν και έγιναν άνδρες αμφισβήτησαν την κυριαρχία του Κρόνου και έτσι, ένας μακρής διάρκειας πόλεμος ξεκίνησε μεταξύ των Τιτάνων και των Ολύμπιων, γνωστός ως *Τιτανομαχία*. Τέλος,ο Δίας και οι άλλοι Ολύμπιοι νίκησαν τους Τιτάνες και τους εξόρισαν σε ένα πολύ μακρινό τόπο της Δύσης. Πού βρίσκεται όμως αυτός ο τόπος ή αυτοί οι τόποι;

3.2 Ο Κρόνος μετά την Τιτανομαχία

Ο Κρόνος αρχικά έφτασε στην Δυτική Ευρώπη , στις ακτές του Ατλαντικού Ωκεανού και στη συνέχεια φαίνεται πως ταξίδεψε παραπέρα, προς τον βόρειο Ατλαντικό Ωκεανό και στη συνέχεια προς τα δυτικά. Πού όμως προς τα Δυτικά;

Ο τελικός τόπος εξορίας του ηγέτη των Τιτάνων έχει περιγραφεί από τον Πλούταρχο με τέτοια λεπτομέρεια που δεν χωράει αμφιβολία πως οι προϊστορικοί Έλληνες αυτών των αρχαίων χρόνων είχαν ανακαλύψει τόπους, οι οποίοι δυστυχώς, στη συνέχεια

ξεχάστηκαν. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο *Ηρακλής* επισκέφθηκε τον τόπο εξορίας του Κρόνου, αλλά πολύ αργότερα.

Το πρωτότυπο ελληνικό κείμενο του Πλούταρχου, μαζί με την μετάφρασή του, δίνονται στην Εικ.2.

Τα κείμενα που περιγράφουν αυτά τα ηρωικά κατορθώματα είναι μέρος του συνολικού έργου που έγραψε ο συγγραφέας στο βιβλίο του, με τίτλο «*Περί του εμφανιζομένου προσώπου τω κύκλω της σελήνης*» και αποτελεί μέρος μιας μεγάλης σειράς κειμένων, γνωστή ως «*Ηθικά*»¹.

941 *διάθεσιν. ἐγὼ μὲν οὖν ὑποκρίτης εἰμι, πρότερον δ' αὐτοῦ φράσω τὸν ποιητὴν ὅμιν *** εἰ μὴ τι κωλύει, καθ' Ὅμηρον ἀρξάμενος.*

Ὁ γυνί τις νῆσος ἀπόπροθεν εἰν ἀλὶ κεῖται,

δρόμον ἡμερῶν πέντε Βρεττανίας ἀπέχουσα πλέοντι πρὸς ἐσπέραν· ἑτεροι δὲ τρεῖς ἴσον ἐκείνης ἀφεστώσαι καὶ ἀλλήλων πρόκειται μάλιστα κατὰ δυσμὰς ἡλίου θερινὰς. ὧν ἐν μῇ τὸν Κρόνον οἱ βάρβαροι καθεῖρχθαι μυθολογοῦσιν ὑπὸ τοῦ Διὸς, † τὸν δ' ὡς υἱὸν ἔχοντα φρουρὸν τῶν τε νήσων ἐκείνων καὶ τῆς θαλάττης, ἣν Κρόνιον **B** πέλαγος ὀνομάζουσι, παρακατωκίσθαι. τὴν δὲ μεγάλην ἥπειρον, ὅφ' ἥς ἡ μεγάλη περιέχεται κύκλῳ θάλαττα, τῶν μὲν ἄλλων ἑλαττον ἀπέχει, τῆς δ' Ὁγυγίας περὶ πεντακισχιλίοις σταδίοις κωπήρεσι πλοίοις κομίζομεν⁹⁴¹· (βραδύπορον γὰρ εἶναι καὶ πληῶδες ὑπὸ πληθύνος ῥευμάτων τὸ πέλαγος· τὰ δὲ ῥεύματα τὴν μεγάλην ἐξείναι γῆν καὶ γίνεσθαι προσχώσεις ἀπ' αὐτῶν καὶ βαρεῖαν εἶναι καὶ γεώδη τὴν θάλατταν, ἥ καὶ πεπηγένηι δοῖαν ἔσχε). τῆς δ' ἥπειρον τὰ πρὸς τῇ θαλάττῃ κατοικεῖν Ἑλλήνας· περὶ κόλπον οὐκ ἐλάττωτα τῆς Μαιώτιδος, οὐ τὸ στόμα **C** τῷ στόματι τοῦ Κασπίου πέλαγους μάλιστα κατ' εὐθείαν κεῖσθαι· καλεῖν δὲ καὶ νομίζειν ἐκείνους ἡπειρώτας μὲν αὐτοὺς <νησιώτας δὲ τοὺς> ταύτην τὴν γῆν κατοικοῦντας, ὡς καὶ κύκλῳ περιέρυστον οὖσαν ὑπὸ τῆς θαλάσσης· οἶσθαι δὲ τοῖς Κρόνου λαοῖς ἀναμιχθέντας ὕστερον τοὺς μεθ' Ἡρακλέους παραγενομένους καὶ ὑπολειφθέντας ἦδη σβεννύμενον τὸ Ἑλληνικὸν ἐκεῖ καὶ κρατούμενον γλώττῃ τε βαρβαρικῇ καὶ νόμοις καὶ διαίταις οἷον ἀναζωπυρῆσαι πάλιν ἰσχυρὸν καὶ πολὺ γεγόμενον· διὸ τιμὰς ἔχειν πρῶτας τὸν Ἡρακλέα, δευτέρας δὲ τὸν Κρόνον.

Ὅταν οὖν ὁ τοῦ Κρόνου ἀστήρ, ὃν Φαίνοντα μὲν ἡμεῖς, ἐκείνους δὲ Νυκτοῦρον ἔφη καλεῖν, εἰς Ταῦρον παραγένηται δι' ἑτῶν τριάκοντα, παρασκευασαμένους ἐν **D** χρόνῳ πολλῷ τὰ περὶ τὴν θυσίαν καὶ τὸν ἀ... ἐκπέμπειν κληρῷ λαχόντας ἐν πλοίοις τοσούτοις θεραπείαν τε πολλὴν καὶ παρασκευὴν ἀναγκαίαν μέλλουσι πλεῖν πέλαγος τοσούτον εἰρεσίᾳ καὶ χρόνῳ ἐπὶ ξένῃς βιοτεύειν πολὺν ἐμβλλομένους. ἀναχθέντας αὖν χρῆσθαι τύχαις, ὡς εἰκός, ἄλλους ἄλλαις, τοὺς δὲ διασωθέντας ἐκ τῆς θαλάττης πρῶτον μὲν ἐπὶ τὰς προκειμένας νήσους οἰκουμένας δ' ὅφ' Ἑλλήνων κατίσχειν καὶ τὸν ἥλιον ὄραν κρυπτόμενον ὥρας μᾶς ἑλαττον ἔφ' ἡμέρας τριάκοντα· καὶ νύκτα τοῦτ' εἶναι, σκότος ἔχουσαν ἐλαφρὸν καὶ λυκαυγὲς ἀπὸ δνσμων περιλαμπόμενον. ἐκεῖ δὲ **E** διατρίψαντας ἡμέρας ἐνενήκοντα μετὰ τιμῆς καὶ φιλοφροσύνης, ἱερῶς νομιζομένους καὶ προσαγορευομένους, ὑπὸ πνευμάτων ἦδη περαιουῖσθαι· μὴδ' ἄλλους τινας ἐνοικεῖν ἢ σφεδ' αὐτοὺς καὶ τοὺς πρὸ αὐτῶν ἀποπεμφθέντας. ἐξείναι μὲν γὰρ ἀποπλεῖν οἴκαδε τοὺς τῷ θεῷ τὰς τρεῖς δέκ' ἔτη συλλατρευσάντας, αἰρεῖσθαι δὲ τοὺς πλείστους ἐπεικῶς αὐτοῖσι κατοικεῖν, τοὺς μὲν ὑπὸ

Εγὼ βέβαια δεν εἶμαι παρὰ ἡθοποιός, πριν ὁμως θα σας αναφέρω τον ποιητή...¹⁵², αν δεν υπάρχει αντίρρηση, αρχίζοντας ἀπὸ τὸν Ὅμηρο:

*Ἡ Ὁγυγία, νησί που βρίσκεται μακριὰ στη θάλασσα*¹⁵³,

που ἀπέχει δρόμο πέντε ἡμερῶν ἀπὸ τῆς Βρετανίας, πλέοντας πρὸς τὰ δυτικὰ. Τρία ἄλλα νησιά, που ἀπέχουν σὲ ἴση ἀπόσταση ἀπὸ ἐκείνη καὶ μεταξύ τους, βρίσκονται πέρα ἀπὸ αὐτὴ πρὸς τὸ σημεῖο ὅπου δῦει τὸ καλοκαίρι ὁ ἥλιος. Σ' ἓνα ἀπὸ αὐτὰ, λένε οἱ βάρβαροι στὸν μῦθο τους, εἶχε φυλακίσει ὁ Δίας τὸν Κρόνο, κι ἐκεῖνος¹⁵⁴, ἔχοντας φρουρὸν τὸν γιο του, εἶχε εγκατασταθεῖ δίπλα στὰ νησιά ἐκεῖνα καὶ σὲ ἐκείνη τὴ θάλασσα, τὴν ὁποία ὀνομάζουν Κρόνιο πέλαγος. Ὅσο γιὰ τὴ μεγάλη ἥπειρο, ἀπὸ τὴν ὁποία τριγυρίζεται σὲ κύκλο ἡ μεγάλη θάλασσα, ἀπὸ τὰ ἄλλα νησιά ἀπέχει λιγότερο, ἀπὸ τὴν Ὁγυγία ὁμως γύρω στα πέντε χιλιάδες στάδια καὶ τὸ ταξίδι γίνεται σὲ πλοία με κουπιά (διότι τὸ πέλαγος διαβαίνεται ἀργὰ καὶ εἶναι λασπουδερό λόγω τῶν πολλῶν ρευμάτων¹⁵⁵). Τὰ ρεύματα βγαίνουν ἀπὸ τὴ μεγάλη ἡπειρωτικὴ χώρα, δημιουργοῦν προσχώσεις καὶ ἡ θάλασσα εἶναι πυκνὴ, γεώδης καὶ θεωρήθηκε πὼς ἔχει παγώσει). Ἀπὸ τὰ ἡπειρωτικὰ μέρη (λένε οἱ βάρβαροι) τὰ πρὸς τὴ θάλασσα κατοικοῦν οἱ Ἕλληνες, γύρω ἀπὸ κόλπο ὅχι μικρότερο ἀπὸ τὴ Μαιώτιδα (λίμνη)¹⁵⁶, που τὸ στόμιό του βρίσκεται

στὴν ἴδια εὐθεῖα με τὸ στόμιό τῆς Κασπίας θάλασσας. Ἐκεῖνοι ἀποκαλοῦν καὶ θεωροῦν τοὺς αὐτοὺς τοὺς ἡπειρώτες καὶ νησιώτες ὅσους κατοικοῦν τούτῃ τῇ γῇ, ἐπειδὴ περιβρέχεται γύρω γύρω ἀπὸ θάλασσα. Πιστεύουν ἐπίσης ὅτι με τοὺς λαοὺς τοῦ Κρόνου ἀναμείχθηκαν ἀργότερα ὅσοι ἔφτασαν με τὸν Ἡρακλῆ καὶ παρέμειναν καὶ ὅτι τὸ Ἑλληνικὸ στοίχειο, που ἐσβήνε ἤδη ἐκεῖ καὶ ἦταν υποταγμένο στὴ βαρβαρικὴ γλῶσσα, τοὺς νόμους καὶ τὸν τρόπο ζωῆς, ἀναζωπυρώθηκε, γιὰ νὰ τὸ πούμε ἔτσι, καὶ ἔγινε πάλι ἰσχυρὸ καὶ σημαντικό. Γιὰ τοῦτο τὶς ἀνώτερες τιμὲς ἔχει ὁ Ἡρακλῆς, τὶς ἀμέσως ἐπόμενες ὁ Κρόνος.

Ὅταν λοιπὸν ὁ ἀστήρ τοῦ Κρόνου, τὸν ὁποῖο ἐμεῖς ἀποκαλοῦμε, λείει, Φαίνοντα ἐνὼ ἐκεῖνοι Νυκτοῦρο, φτάσει στὸν Ταῦρο μετὰ ἀπὸ περίοδο τριάντα ἐτῶν, ἀφοῦ προετοιμάσουν ἐπὶ χρόνῳ πολὺ τὴ θυσία καὶ τὸν...¹⁵⁷ στέλνουν, που ἔχουν ξεχωριστῇ με κλῆρο, με ἀνάλογο ἀριθμὸ πλοίων, φερόντωντάς τα με πολλὰ ἀπαραίτητα καὶ προμήθειες ἀναγκαῖες γιὰ ἀνθρώπους που πρόκειται νὰ ταξιδέψουν στὴ θάλασσα κωπηλατώντας καὶ νὰ μείνουν στα ξένα χρόνῳ πολὺ. Ἀφοῦ ἀνοιχτοῦν στὸ πέλαγος, ἔχουν, ὅπως εἶναι λογικὸ, οἱ ταξιδιώτες διαφορετικὴ τύχη· ὅσους σώθηκαν ὁμως κρατοῦν στὴν ἀρχὴ στὰ νησιά που βρίσκονται πέρα, κατοικοῦνται ἀπὸ Ἕλληνες καὶ βλέπουν τὸν ἥλιο νὰ κρύβεται γιὰ λιγότερο ἀπὸ μιὰ ὥρα ἐπὶ τριάντα μέρες¹⁵⁸. αὐτὴ εἶναι νύχτα, που ἔχει σκοτάδι ἐλαφρὸ καὶ λυκαυγὲς που φέγγει ἀπὸ τὴ δύση. Αφοῦ μένουν ἐκεῖ γιὰ ἐνενήντα μέρες, δεχόμενοι τιμὲς καὶ φιλοφρονήσεις, ἐφόσον θεωροῦνται καὶ ἀποκαλοῦνται ἄγιοι, διαπεριαιώνονται πια με τὴ βοήθεια τῶν ἀνέμων. Ἐκεῖ δεν κατοικοῦν ἄλλοι πέρα ἀπὸ αὐτοὺς καὶ ὅσους στάλθηκαν πρὶν ἀπὸ αὐτοὺς. Πράγματι, ἐνὼ ἐπιτρέπεται σὲ ὅσους ἀφιερώθηκαν στὴ λατρεία τοῦ θεοῦ γιὰ τριάντα χρόνια νὰ ἀποπλεύσουν καὶ νὰ γυρίσουν πίσω, οἱ περισσότεροι διαλέγουν μετὰ χαρὰς νὰ εγκατασταθοῦν ἐκεῖ, ἄλλοι

¹ (το πρωτότυπο κείμενο καὶ ἡ μετάφραση μπορεῖ νὰ το βρεῖ κανεὶς στὸ διαδίκτυο (βλέπε ἀναφορές)

συνήθειας τούτ' ὅτι πόσον δίχα καὶ πραγμάτων ἀφθονα
 παρέστι πάντα, πρὸς θυσίαις καὶ χορηγίαις ἢ περὶ λόγους
 τινὰς αἰεὶ καὶ φιλοσοφίαν διατρίβουσι· θαυμαστὴν γὰρ
 εἶναι τῆς τε νήσου τὴν φύσιν καὶ τὴν πρᾶσιν τοῦ
 περιέχοντος ἀέρος· ἐνίοις δὲ καὶ τὸ θεῖον ἐμποδῶν γί-
 νεσθαι διανοηθεῖσιν ἀποπλεῖν ὥσπερ συνήθεις καὶ φίλοις
 ἐπιδεικνύμενον. οὐκ ὄναρ < γὰρ > μόνον οὐδὲ διὰ συμ-
 βόλων, ἀλλὰ καὶ φανερώς ἐντυγχάνειν πολλοὺς ὄψεις
 δαιμόνων καὶ φωναῖς. αὐτὸν μὲν γὰρ τὸν Κρόνον ἐν
 ἄντρῳ βαθεῖ περιέχεσθαι πέτρας χρυσοειδοῦς καθεύδον-
 τα (τὸν γὰρ ὕπνον αὐτῷ μεμηχανῆσθαι δεσμὸν ὑπὸ τοῦ
 Διὸς), ὄρνιθας δὲ τῆς πέτρας κατὰ κορυφὴν εἰσπετομέ-
 νους ἀμβροσίαν ἐπιφέρειν αὐτῷ, καὶ τὴν νήσον εὐωδιά
 κατέχεσθαι πᾶσαν, ὥσπερ ἐκ πηγῆς σκιδναμένη τῆς
 πέτρας· τοὺς δὲ δαίμονας ἐκείνους περιέπειν καὶ θερα-
 πεύειν τὸν Κρόνον, ἐταίρους αὐτῷ γενομένους, ὅτε δὴ
 θεῶν καὶ ἀνθρώπων ἐβασίλευε·

λόγω της συνήθειας, ἄλλοι ἐπειδὴ χωρὶς κόπους καὶ ταλαι-
 πωρίες διαθέτουν τα πάντα σε αφθονία, περνώντας συνεχῶς
 τον καιρὸ τους με θυσίες καὶ γιορτές ἢ κάνοντας συζητήσεις
 καὶ φιλοσοφικούς στοχασμούς. Στ' ἀλήθεια, εἶναι θαυμαστή
 τόσο ἡ φύση του νησιού ὅσο καὶ ἡ γλυκύτητα του γύρω αέρα.
 Ορισμένους πάλι, που θα σκεφτοῦν νὰ φύγουν, ἡ θεότητα
 τους ἐμποδίζει, δείχνοντας ἑτάσι πως τους θεωρεῖ δικούς
 τῆς ἀνθρώπου καὶ φίλους τῆς. Εξ ἄλλου, ὄχι μόνο στα ὄ-
 νειρα οὐτε μόνο μέσω συμβόλων ἀλλὰ καὶ στα φανερά ἐρ-
 χονται πολλοὶ σε ἐπαφὴ με μορφές δαιμόνων καὶ φωνές.
 Για τον ἴδιο τον Κρόνο (λένε) ὅτι κοιμάται κλεισμένος σε
 βαθιὰ σπηλιά μέσα σε βράχο που μοιάζει με χρυσάφι (διό-
 τι τον ὕπνο μηχανεύτηκε γιὰ δεσμὰ του ο Ζεὺς), ἐνὸς πουλιά
 που πετοῦν μέσα ἀπὸ τὴν κορυφὴ του βράχου του φέρνουν
 ἀμβροσία, καὶ το νησί εἶναι παντοῦ ὅλο εὐωδιά, που σκορπί-
 ζεται ἀπὸ τον βράχο σαν ἀπὸ πηγὴ. Οἱ δαίμονες ἐκεῖνοι
 περιποιούνται καὶ φροντίζουν τον Κρόνο, ἐφόσον υπῆρξαν
 σύντροφοί του, ὅταν βασίλευε σε θεοὺς καὶ ἀνθρώπους!

Εἰκόνα 2: Απόσπασμα ἀπὸ τὸ πρωτότυπο κείμενο του Πλούταρχου ἀπὸ τὸ ἔργο «Περὶ τοῦ ἐμφαινομένου
 προσώπου τῶ κύκλῳ τῆς σελήνης» καὶ ἡ μετάφρασή του στη νεοελληνικὴ ἀπὸ τὴν Φιλολογικὴ ομάδα των
 ἐκδόσεων ΚΑΚΤΟΣ.

Απὸ το παραπάνω κείμενο, καὶ με τὴ βοήθεια ἐνὸς σχολικοῦ Γεωγραφικοῦ Ἀτλαντα,
 ὁ καθένας μπορεῖ νὰ ἐντοπίσει τὴ γεωγραφικὴ θέση του νησιού τῆς ἐξορίας του
 Κρόνου, τὰ ταξίδια του λαοῦ του Κρόνου (Κρονίων), τὴ θέση του Κόλπου τῆς
 Μεγάλης Ἡπείρου σε σχέση με ἐκεῖνὴ τῆς Κασπίας Θάλασσας, καὶ πολλὰ ἄλλα.

Απὸ αὐτὸ το ἀποκαλυπτικὸ κείμενο, ἔχουν ἐπιλεγεί νὰ περιληφθοῦν μόνο μερικὰ
 ἀποσπάσματα, δεδομένου ὅτι σε ἓνα τόσο περιορισμένο χώρο, εἶναι ἀδύνατον νὰ
 ἀναφερθῶ ἀναλυτικὰ σε ὅλα ὅσα αὐτός ὁ μεγάλος συγγραφεὺς περιγράφει στο ἔργο
 του.

Ἀς δούμε τώρα μερικὰ ἀπὸ τὰ πιο σημαντικὰ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸ κείμενο του
 Πλούταρχου:

α. «Ἡ Ὠγυγία, νησί που βρίσκεται μακριὰ στη θάλασσα, που ἀπέχει δρόμο πέντε
 ἡμερῶν ἀπὸ τὴ Βρετανία, πλέοντας πρὸς τὰ δυτικά.»

Με τὴν παραδοχὴ ὅτι ἓνα σκάφος, παρόμοιο με τὴν Ἀργώ (τὸ πλοῖο των
 Ἀργοναυτῶν), θα μπορούσε νὰ ἀναπτύξει ταχύτητα περίπου 4-5 μιλίων / ἀνὰ ὥρα,
 τότε ἡ ἀπόσταση που διανύεται μέσα σε 5 ἡμέρες προκύπτει ἀπὸ τον ἀκόλουθο
 συλλογισμό: 5 ἡμ. x 24 ὥρ. = 120 ὥρες, 120 x 4 m / h = 480 μίλια ≈ 900 χιλιόμετρα
 (Εἰκ. 3).

Σύμφωνα με αὐτὰ καὶ χρησιμοποιώντας ἓναν ἀπλὸ σχολικὸ ἀτλαντα, ἡ Ὠγυγία πρέπει
 νὰ ἀντιστοιχεῖ στὴν σημερινή *Ισλανδία*. Σχετικὰ με τὴ θέση τῆς Ὠγυγίας ὁμως, πέραν
 τῆς Ἰσλανδίας, υπάρχουν ἄλλες ἀπόψεις, ὅπως: ὅτι εἶναι ἡ ἴδια ἡ Γροιλανδία, οἱ
 Ἀζόρες νήσοι (Henriette Mertz), οἱ Βερμούδες, τὸ μικρὸ νησί Gozo που βρίσκεται
 δίπλα στὴ Μάλτα, τὸ νησί τῆς Γαύδου στα νότια τῆς Κρήτης καὶ τῆς Σικελίας.

Ὁ Πλούταρχος ἐπιπλέον μας πληροφορεῖ:

β. «...*Τρία άλλα νησιά, που απέχουν σε ίση απόσταση από εκείνη και μεταξύ τους, βρίσκονται πέρα από αυτή προς το σημείο όπου δύει το καλοκαίρι ο ήλιος*»

Ποιά θα μπορούσαν να είναι αυτά τα νησιά;

Εάν η Ωγυγία αντιστοιχεί στη σημερινή *Ισλανδία*, τότε σύμφωνα με τα λεγόμενα του Πλούταρχου, τα 3 νησιά που βρίσκονται στα δυτικά, θα πρέπει να είναι η *Γροιλανδία*, η *New Foundland* και η νήσος *Buffin*. Όμως, οι αποστάσεις τους από την Ισλανδία δεν είναι ίσες, αντίθετα, μεταξύ τους οι αποστάσεις είναι ίσες.

Εάν, όπως πιστεύουν άλλοι, το όνομα Ωγυγία αντιστοιχεί στη σημερινή *Γροιλανδία*, τότε τα 3 νησιά θα πρέπει να είναι νέα *New Foundland*, η νήσος *Buffin* και η νήσος *Breton*. Κατά τη γνώμη μου, αυτή η άποψη δεν είναι σωστή.

γ. «...*Σ' ένα από αυτά, λένε οι βάρβαροι στον μύθο τους, είχε φυλακίσει ο Δίας τον Κρόνο, κι εκείνος, έχοντας φρουρό τον γιο του, είχε εγκατασταθεί δίπλα στα νησιά εκείνα και σε εκείνη τη θάλασσα, την οποία ονομάζουν Κρόνιο πέλαγος...*»

Αν συμβαίνει αυτό, τότε ο Κρόνος θα έπρεπε να έχει εκτοπιστεί σε ένα από τα τρία προαναφερθέντα νησιά, δηλαδή είτε στην Γροιλανδία, είτε στο νησί *Buffin*, είτε τέλος στο *New Foundland*. Όσον αφορά το *Κρόνιο Πέλαγος* - ένα όνομα που, όπως αναφέρουν οι Ορφικοί στα Αργοναυτικά, έχει δοθεί από τους Υπερβόρειους - θα πρέπει να είναι ο *Βόρειος Ατλαντικός Ωκεανός* συμπεριλαμβανομένης και της *Βόρειας Θάλασσας* και κυρίως η «*ψυχρή θάλασσα*», με άλλα λόγια η Θάλασσα, η οποία εν μέρει, και από καιρό σε καιρό, ήταν παγωμένη. Αυτό σημαίνει ότι στο Κρόνιο Πέλαγος πρέπει να εντάσσεται και ένα τμήμα του *Παγωμένου Ωκεανού*.

δ. «...*Όσο για τη μεγάλη ήπειρο, από την οποία τριγυρίζεται σε κύκλο η μεγάλη θάλασσα, από τα άλλα νησιά απέχει λιγότερο, από την Ωγυγία όμως γύρω στα πέντε χιλιάδες στάδια και το ταξίδι γίνεται σε πλοία με κουπιά (διότι το πέλαγος διαβαίνεται αργά και είναι λασπουδερό λόγω των πολλών ρευμάτων...*»

Η συγκλονιστική αυτή αναφορά υποδηλώνει ότι οι προϊστορικοί Έλληνες γνώριζαν ότι, δυτικά των νησιών αυτών υπήρχε μία *μεγάλη ήπειρος*. Αλλά ποια θα μπορούσε να είναι αυτή η μεγάλη ήπειρος; Είναι προφανές ότι η μόνη μεγάλη ήπειρος, δυτικά των τριών μεγάλων νησιών, που περιέβαλε το μεγάλο Ωκεανό, είναι η σημερινή *Βόρεια Αμερική*. Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι ο Πλούταρχος δεν μιλούσε μόνο για μια χώρα, αλλά για μια *μεγάλη ηπειρωτική γη* (= μεγάλη ηπειρωτική χώρα).

ε. «...*Τα ρεύματα βγαίνουν από τη μεγάλη ηπειρωτική χώρα, δημιουργούν προσχώσεις και η θάλασσα είναι πυκνή, γεώδης και θεωρήθηκε πως έχει παγώσει...*»

Ο Πλούταρχος συνεχίζει:

στ. «...*Από τα ηπειρωτικά μέρη (λένε οι βάρβαροι) τα προς τη θάλασσα κατοικούν οι Έλληνες, γύρω από κόλπο όχι μικρότερο από τη Μαιώτιδα (λίμνη), που το στόμιο του βρίσκεται στην ίδια ευθεία με το στόμιο της Κασπίας*

θάλασσας. Εκείνοι αποκαλούν και θεωρούν τους εαυτούς τους ηπειρώτες και νησιώτες όσους κατοικούν τούτη τη γη, επειδή περιβρέχεται γύρω γύρω από θάλασσα..... »

Αν λάβουμε υπόψη ότι η Μαιώτιδα είναι η σημερινή Αζοφική, και, χρησιμοποιώντας ένα συνηθισμένο σχολικό Γεωγραφικό Άτλαντα, σύρουμε μία «ευθεία» γραμμή από το άνοιγμα (δηλαδή τη βόρεια ακτή), της Κασπίας Θάλασσας, τότε βλέπουμε ότι ο κόλπος, στις ακτές του οποίου οι Έλληνες κατοικούσαν, είναι ο Κόλπος του Αγίου Λαυρεντίου.

ζ. «...Πιστεύουν επίσης ότι με τους λαούς του Κρόνου αναμείχθηκαν αργότερα όσους έφτασαν με τον Ηρακλή και παρέμειναν και ότι το Ελληνικό στοιχείο, που έσβηνε ήδη εκεί και ήταν υποταγμένο στη βαρβαρική γλώσσα, τους νόμους και τον τρόπο ζωής, αναζωπυρώθηκε, για να το πούμε έτσι, και έγινε πάλι ισχυρό και σημαντικό. Για τούτο τις ανώτερες τιμές έχει ο Ηρακλής, τις αμέσως επόμενες ο Κρόνος....»

Ακόμα και ο Ηρακλής, ο μεγάλος ήρωας της Μυκηναϊκής εποχής, επισκέφθηκε αυτή τη μεγάλη ήπειρο, όπου οι Έλληνες συνέχισαν να κατοικούν, μέχρι και πολύ αργότερα .

η. «...Όταν λοιπόν ο αστέρας του Κρόνου, τον οποίο εμείς αποκαλούμε, λέει, Φαίνοντα ενώ εκείνοι Νυκτούρο, φτάσει στον Ταύρο μετά από περίοδο τριάντα ετών, αφού, προετοιμάσουν επί χρόνο πολύ τη θυσία και τον... στέλνουν, που έχουν ξεχωριστεί με κλήρο, με ανάλογο αριθμό πλοίων, φορτώνοντας τα με πολλά απαραίτητα και προμήθειες αναγκαίες για ανθρώπους που πρόκειται να ταξιδέψουν στη θάλασσα κωπηλατώντας και να μείνουν στα ξένα χρόνο πολύ. Αφού ανοιχτούν στο πέλαγος, έχουν, όπως είναι λογικό, οι ταξιδιώτες διαφορετική τύχη· όσους σώθηκαν .όμως κρατούν στην αρχή στα νησιά που βρίσκονται πέρα, κατοικούνται από Έλληνες και βλέπουν τον ήλιο να κρύβεται για λιγότερο από μια ώρα επί τριάντα μέρες...»

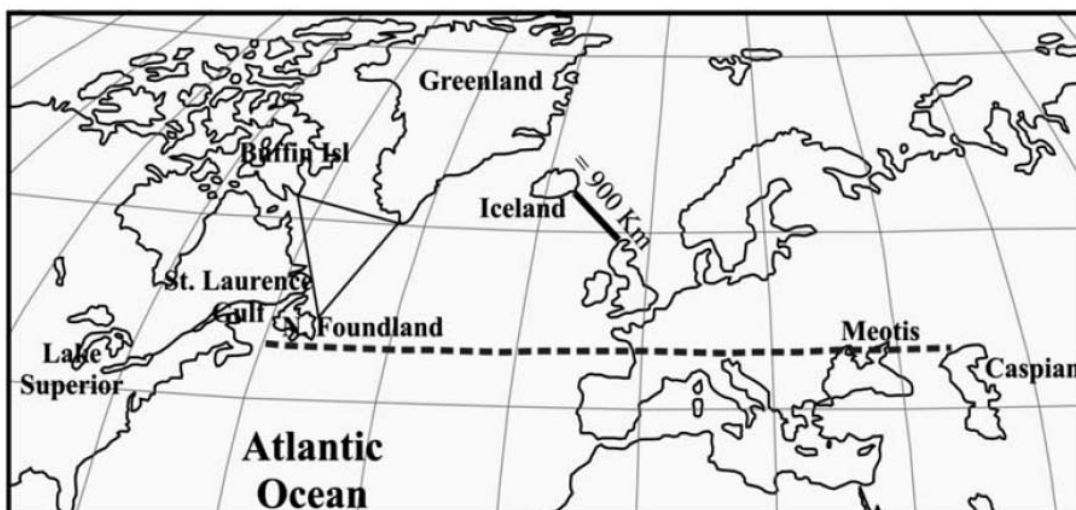

Fig. 3: Map showing the location of the places described in Plutarch's text, the distance between Britain and Ogygia (Iceland), as well as the line (latitude) connecting the entrance of the Caspian Sea and the Gulf of St. Laurence.

Εικόνα 3: Χάρτης όπου φαίνονται οι θέσεις που περιγράφονται στο κείμενο του Πλούταρχου, η απόσταση μεταξύ Βρετανίας και Ωγυγίας (Ισλανδία), καθώς και η γραμμή (γεωγρ. πλάτος) που ενώνει την είσοδο της Κασπίας Θάλασσας και τον Κόλπο του ΑΓ. Λαυρεντίου (Gulf of St. Laurence).

Μετά τις παραπάνω, δύο ερωτήσεις που αναδύθηκαν, και συγκεκριμένα: (i) «Πού ήξεραν οι προϊστορικοί Έλληνες ότι ο ήλιος δύει μπροστά από τα μάτια τους για λιγότερο από μία ώρα;» και (ii) «Ποια νησιά βλέπουν τον ήλιο που δύει για λιγότερο από μία ώρα;»

Η απάντηση στην πρώτη ερώτηση δεν είναι εύκολη. Σίγουρα, ο Πλούταρχος, που γεννήθηκε στην Χαιρώνεια, μια μικρή πόλη της ηπειρωτικής Ελλάδας στη Βοιωτία, δεν θα μπορούσε να έχει καμία προσωπική εμπειρία. Άλλωστε, πουθενά δεν αναφέρεται ότι ο Πλούταρχος ταξίδεψε στον Ατλαντικό. Από την άλλη πλευρά, όμως, γνωρίζουμε ότι ο Πλούταρχος αργότερα έγινε ιερέας στο Μαντείο των Δελφών. Είναι πολύ πιθανό ότι θα μπορούσε να έχει, άμεσα ή έμμεσα, ενημερωθεί από κάποιον, που είχε επισκεφτεί την περιοχή αυτή. Κατά τη διάρκεια αυτών των αρχαίων χρόνων, η νεοαποκτηθείσα γνώση περιοριζόταν κυρίως μεταξύ των ιερέων στους ναούς και στα μαντεία. Το ίδιο δεν συνέβεναι και με τους ιερείς της Αιγύπτου;

Αλλά ποιά είναι τα νησιά που έβλεπαν τον ήλιο να «δύει» για λιγότερο από μία ώρα; Είναι ευρέως γνωστό ότι ο Αρκτικός Κύκλος συμπίπτει με το γεωγραφικό πλάτος 66.5° του Βορρά. Κατά συνέπεια, οι περιοχές και σε αυτή την περίπτωση τα νησιά τα οποία «βλέπουν τον ήλιο να δύει για λιγότερο από μία ώρα» θα πρέπει να βρίσκονται λίγο νοτιότερα του Αρκτικού Κύκλου.

Και μια άλλη σημαντική ερώτηση: Γιατί θα πήγαιναν στην Βόρεια Αμερική; Τι θα έκαναν εκεί μετά; Η απάντηση είναι ότι ήθελαν ντόπιο χαλκό, ο οποίος βρίσκεται σε μεγάλες ποσότητες στην περιοχή γύρω από την Λίμνη Superior και στο νησί Royale που βρίσκονται στα σημερινά σύνορα μεταξύ των ΗΠΑ και του Καναδά (περιοχή της σημερινής ΗΠΑ - Καναδικά σύνορα). Η άποψη αυτή έχει επικυρωθεί από αρχαιολογικές ανασκαφές και ο υπολογισμός της ηλικίας των ευρημάτων με τη

μέθοδο της ραδιοχρονολόγησης κυμαίνεται από το 2.450 - 1.050 π.Χ., δηλαδή από την έναρξη της πρωτοελλαδικής εποχής, μέχρι το τέλος του Μυκηναϊκού Πολιτισμού.

4. Οι Γνώσεις των προϊστορικών Ελλήνων για τον Ωκεανό

4.1 Γενικά

Ας δούμε τώρα πως ο Όμηρος περιγράφει μερικά από τα φυσικά και ωκεανογραφικά χαρακτηριστικά του Ωκεανού. Όπως δεχόμαστε σήμερα, ο Όμηρος πρέπει να έχει ζήσει περίπου μεταξύ του 9ου και / ή του 8ου αιώνα π.Χ., ενώ τα γεγονότα που περιγράφονται πρέπει να έχουν συμβεί παλαιότερα, με πιο πρόσφατα για την εποχή εκείνη, τον Τρωικό πόλεμο και την επιστροφή του Οδυσσέα.

Ο Όμηρος αναφέρεται στον Ωκεανό 18 φορές στην Ιλιάδα και 16 φορές στην Οδύσσεια. Από όλες αυτές τις αναφορές, έχουμε σταχυολογήσει τα εξής :

- «Πηγαίνω στην άκρη του κόσμου για να επισκεφτώ τον Ωκεανό...» (Ιλιάδα, XIV) - «...Ο Ωκεανός βρίσκεται στα πέρατα της εύφορης Γης...»(Ξ 201).
- «... η λαμπρή σφαίρα του ήλιου τώρα βυθίστηκε στον Ωκεανό ...» (Ιλιάδα, VIII) - «...εκεί που πέφτει το λαμπρό φως του Ήλιου...»(Θ 485).
- «...καθώς ο ήλιος αρχίζει να αντανακλάται επάνω στα χωράφια, εκ νέου φωτίζει αργά τον Ωκεανό...» (Οδύσσεια, XIX) -«...εκ νέου φώτισε τα χωράφια από τον ήσυχο βαθύρροον Ωκεανόν ... »(τ 433).

Το γεγονός ότι ο Ήλιος δύει στον Ωκεανό ήταν γνωστό , αφού είχαν επισκεφτεί πολλές φορές τον Ατλαντικό Ωκεανό, αλλά πώς ήξεραν επίσης ότι ανατέλλει από έναν Ωκεανό; Είναι γνωστό ότι ανατολικά από την περιοχή του Αιγαίου, βρίσκονταν μόνο ψηλά βουνά. Εξάλλου, ο Ινδικός Ωκεανός δεν βρίσκεται ακριβώς στα ανατολικά. Επομένως πώς γνώριζαν ότι ο ήλιος ανατέλλει από τον Ωκεανό;

- «(Η Γη είναι περιτριγυρισμένη από τα) «...ολοένα κυκλωτικά νερά του Ωκεανού...» (Ιλιάδα, XVIII) – Ο Ωκεανός περιβάλλει πανταχόθεν την Γη (Σ 606-607).
- Ο Ωκεανός είναι ένας μεγάλος ποταμός που εκτείνεται προς τα 4 σημεία του ορίζοντα.
- «...στη ροή του Ωκεανού, προς τα δυτικά, βρίσκεται ο Άδης (Οδύσσεια, XIX) και πέρα από τα Ηλύσια πεδία ... »
- " ... Δίπλα στις ροές του Ωκεανού, προς Δυσμάς, κείται ο Άδης και εντεύθεν κείται το Ηλύσιον Πεδίον ...: (ω 11)

Αναλύοντας όλα τα παραπάνω, καταλήγουμε στο συμπέρασμα πως ο Ωκεανός δεν είναι μια «πλατιά θάλασσα», όπως η Μεσόγειος ή η Ερυθρά Θάλασσα. Αντίθετα, ο Ωκεανός θεωρείται ότι είναι ένα μεγάλο ποτάμι. Αυτό σημαίνει, πέραν των άλλων, ότι δεν περιβάλλει τη Γη στατικά, αλλά δυναμικά, αφού ρέει σαν ποτάμι. Εξάλλου, η ετυμολογία της λέξης Ωκεανός (*Oceanus*) στα αρχαία ελληνικά, δείχνει αυτή την αέναη κίνηση του ποταμού Ωκεανού. Η λέξη Ωκεανός (*Oceanus*) είναι το αποτέλεσμα της λέξης «Ωκύς»που σημαίνει "γρήγορος"και "νάω" που σημαίνει ροή. Επομένως, η ίδια η λέξη Ωκεανός- *Oceanus* σημαίνει γρήγορη ροή.

Μια άλλη ομάδα κειμένων που αναφέρει τον Ωκεανό και τα φυσικά και ωκεανογραφικά του χαρακτηριστικά είναι τα κείμενα των Ορφικών. Από τα Αργοναυτικά των Ορφικών και τους Ορφικούς Ύμνους, έχουμε σταχυολογήσει τα εξής:

α. «...Ως εκ τούτου κάθε ποταμός, εξ ου και η εξαπλωμένη θάλασσα ...»- «... από τον Ωκεανό προέρχονται όλοι / οι ποταμοί και όλη η θάλασσα...»

Κατά συνέπεια, ο Ωκεανός σχετίζεται με τη θάλασσα. Η θάλασσα, στην προκειμένη περίπτωση, είναι φυσικά η Μεσόγειος Θάλασσα.

β. «ΩΚΕΑΝΟ αποκαλώ, αυτόν του οποίου η φύση πάντα ρέει, από τον οποίο αρχικά προέκυψαν τόσο οι Θεοί και οι άνδρες / Αρχοντας άφθαρτος, του οποίου τα κύματα περιβάλλουν, / Και η σύναψη ισχυρών κύκλων γης δεσμεύεται... »(Από τον ύμνο των Ορφικών στον Ωκεανό) - «... αθάνατον πατέρα και αρχή των αθανάτων / θεών και θνητών / ανθρώπων, που κυματίζει γύρω από την / Γη που την περικυκλώνει...»

γ. «... Ο Παλιός Ωκεανός επίσης..., / Του οποίου η υγρή αγκαλιά περιτυλίγει τη στερεά γη ...» (Από τον ύμνο των Ορφικών στον Πάνα) - «... Ωκεανός τε πέριξ εν ύδασι γαίαν ελίσσων...»-

Ο ποιητής Ησίοδος, στο έργο του "Θεογονία" αναφέρεται στον Ωκεανό, κάπως έτσι:

δ. «...Ο Ωκεανός, ο τέλειος ποταμός...» (Ησ. 242) /. - «...Ωκεάνοιο, τελήοντος ποτάμοιο...»

4.2 Χαρακτηριστικά του Ωκεανού ποταμού

Ας δούμε τώρα, πως περιγράφονται τα ειδικά χαρακτηριστικά της ροής του Ωκεανού ποταμού.

Ο Ησίοδος χαρακτηρίζει τον Ωκεανό ως *απόροο* (πίσω-ροή). Αυτός ο χαρακτηρισμός έχει καταστήσει να «ταλαντεύεται», στα Νέα Ελληνικά. Αυτό σημαίνει ότι το νερό των ωκεανών εκτελεί μια «παλινδρομική κίνηση», δηλαδή μια κίνηση κατά μήκος ενός άξονα. Κατά την άποψή μου, η ερμηνεία αυτή δεν είναι σωστή, δεδομένου ότι η αρχαία ελληνική λέξη *απ-ροή* θα μπορούσε να αποδοθεί σαν «τυρβώδης ροή», με άλλα λόγια, *τυρβώδη ροή* (*turbulent flow*) σε αντίθεση με τη στρωτή ροή.

Ο Όμηρος αναφερόμενος στον Ωκεανό, χρησιμοποιεί τις φράσεις *βαθιά-ροούμενος* (*βαθύροος*) και *βαθιά-δινούμενος* (*βαθυδίνης*). Βαθιά-ροούμενος σημαίνει ότι ο ποταμός Ωκεανός ρέει όχι μόνο στην επιφάνεια του ,αλλά και στο βάθος του ,και αυτή η βαθιά ροή δεν είναι στρωτή, αλλά τυρβώδης, γι 'αυτό ο Ωκεανός χαρακτηρίζεται επίσης ως *βαθυδίνης*. Επομένως ο τυρβώδης χαρακτήρας της κίνησης του Ωκεανού δεν περιορίζεται μόνο στην επιφάνεια του...αλλά και στο βάθος.

Σήμερα, γνωρίζουμε ότι τα ωκεάνια ρεύματα εκτείνονται σε βάθος περίπου 800 - 1200 μ. και ότι έως εκείνο το επιφανειακό σημείο ροής τους είναι τυρβώδεις. Τον τελευταίο καιρό, αυτό έχει επιβεβαιωθεί με τη χρήση των διαφόρων μέσων που είναι δυνατή η ταυτόχρονη μέτρηση της ταχύτητας ροής καθώς και του βάθους.

Όμως, τα χρόνια του Ομήρου, εφαρμόζοντας ποιες μεθόδους γνώριζαν ότι ο ποταμός Ωκεανός εμφανίζει μια τυρβώση ροή τόσο στην επιφάνεια όσο και σε βάθος ;

Σε γενικές γραμμές, όλη η γνώση για τον Ωκεανό έχει ξεχαστεί. Ακόμα και μετά την ανακάλυψη της Αμερικής, τίποτα δεν αναφέρθηκε για τα ρεύματα, παρα το γεγονός ότι οι ψαράδες του Ωκεανού θα πρέπει να τα ξέρουν, αλλά για διάφορους λόγους, προτιμούσαν να μην αναφέρονται σε αυτά.

5. Η ξεχασμένη γνώση

Όλη αυτή η γνώση αποκτήθηκε κατά το χρονικό διάστημα μεταξύ της έναρξης ή τα μέσα της 3ης χιλιετίας π.Χ. και στο τέλος της Μυκηναϊκής Εποχής, δηλαδή περίπου στα τέλη της 2ης χιλιετίας και περίπου 100 με 150 χρόνια μετά τον Τρωικό Πόλεμο.

Αυτά συμπεραίνονται από τα κείμενα που έμειναν κυρίως από τα Ορφικά, τον Όμηρο, τον Ησίοδο και τον Πλούταρχο, ο οποίος φυσικά είναι κατά πολύ νεώτερος των προηγούμενων αφού έζησε μεταξύ του 50 - 120 μ.Χ.

Είναι ευρέως γνωστό, ότι το τέλος της Μυκηναϊκής περιόδου ακολουθήθηκε από μια εποχή, γνωστή ως τα *σκοτεινά χρόνια*. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου μεγάλο μέρος γνώσης που αποκτήθηκε από τους προϊστορικούς Έλληνες, για άγνωστους λόγους ακόμα, χάθηκε.

Συνεπώς, και παρά το γεγονός ότι οι Έλληνες των ιστορικών χρόνων κατάφεραν να δημιουργήσουν τον γνωστό Ελληνικό Πολιτισμό, που έφτασε στην κορύφωσή του τον 5^ο αιώνα π.Χ., εν τούτοις αγνόησαν τον Ωκεανό. Είναι παράξενο το ότι, καθώς δημιουργούσαν αποικίες, ανέπτυσαν το εμπόριο και τη ναυτιλία, είχαν κατακτήσεις, ανέπτυσαν την τέχνη της αρχιτεκτονικής, της ποίησης, του θεάτρου κ.α., όμως ξέχασαν τα πάντα σχετικά με τον ποταμό Ωκεανό, ξέχασαν την Κρόνια Θάλασσα, ξέχασαν την Ωγυγία και τα νησιά όπου ο ήλιος δύει για μια ώρα την ημέρα στην διάρκεια ενός μήνα και τόσα άλλα.

Όλα αυτά είχαν ξεχαστεί, και συνεπώς είχαν χαθεί από τους μεταγενέστερους όπως από τον Μεγάλο Αλέξανδρο, από τους Ρωμαίους, αλλά και αργότερα από τους λεγόμενους Βυζαντινούς, οι οποίοι ως πρωτοχριστιανοί δεν τους ενδιέφερε να κατακτήσουν το «φυσικό βασίλειο» του Ωκεανού αλλά το βασίλειο του Ουρανού.

Η μόνη εξαίρεση είναι ο Πυθέας από την Μασσαλία, που έζησε τον 4^ο αιώνα π.Χ. (περίπου το 380-310 π.Χ.) και ο οποίος έφυγε από την Μασσαλία για να κατακτήσει τον Ωκεανό.

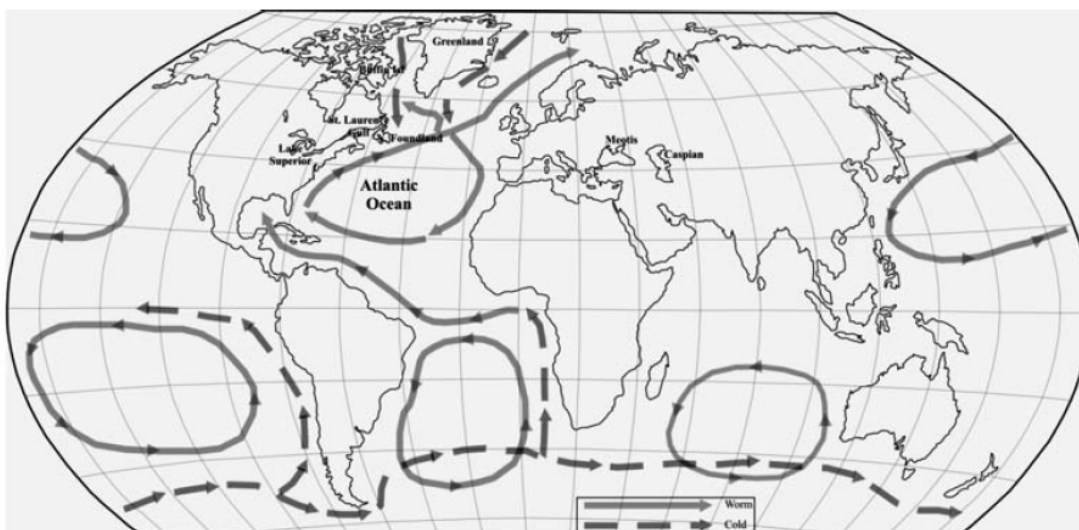

Fig. 4: Generalized map showing the ocean currents circulation (continuous lines: warm currents, dashed lines: cold current).

Έτσι, φτάνοντας στην Βρετανία και την Ιέρνη (Ιρλανδία), έφτασε στην Θούλη ,που η αντίστοιχη ονομασία της σήμερα είναι Ισλανδία. Από εκεί, ο Πυθέας πρέπει να έφτασε στην Αρκτική Θάλασσα και έπειτα να γύρισε στην Μασσαλία.

Συνεπώς, οι περισσότεροι από τους αρχαίους λαούς, συμπεριλαμβανομένων των Φοινίκων, θα πρέπει να είχαν ταξιδέψει στον Ωκεανό , αλλά ποτέ μακριά από τις Ευρωπαϊκές ακτές. Το θέμα είναι φυσικά ότι το βιβλίο *”Περί Ωκεανού”*, που γράφτηκε από τον Πυθέα γύρω στο 320 π.Χ., χάθηκε και συνεπώς δεν μπορούμε να γνωρίζουμε ακριβώς μέχρι σε ποιο σημείο κατάφερε να φτάσει.

6. Η ανακάλυψη του Ρεύματος του Κόλπου (Gulf Stream)

Όλα αυτά που αναφέρονται παραπάνω επανανακαλύφθηκαν τουλάχιστον 3,000 χρόνια αργότερα, περίπου τον 16^ο αιώνα Μ.Χ., όταν ο *Ponce de Leon* περιέγραψε για πρώτη φορά την *”Florida Current”* (1513)

Μετά από αυτό, μια προσπάθεια για σπουδές των ρευμάτων του Ατλαντικού Ωκεανού ξεκίνησε. Μια έντονη μελέτη του Ρεύματος του Κόλπου ξεκίνησε κατά τα μέσα του 18^{ου} αιώνα. Η αιτία ήταν ένα γράμμα που στάλθηκε από τον Μπέντζαμιν Φραγκλίνο, (ο Στρατηγός-Διοικητής των Βόρειων Αμερικανικών Αποικιών) στον καπετάνιο *Φόλγκερ*, ζητώντας του να κάνει ένα σκαρίφημα του Ρεύματος του Κόλπου, έτσι ώστε να κάνει την ταχυδρομική παράδοση από την Αγγλία ταχύτερη.

Με το τέλος αυτού του αιώνα, πολλοί χάρτες κατασκευάστηκαν, ανάμεσα σε αυτούς και χάρτες θερμοκρασίας, μετά από εκτενείς και συστηματικές μετρήσεις της θερμοκρασίας.

Οι πρώτοι χάρτες της περιοχής αναφέρονται στο *”Ρεύμα του Κόλπου”* ως *”Κόλπος της Φλόριντας”*, ή ως *”Στενά της Φλόριντας”* ή *”Κανάλι των Μπαχάμα”*. Το όνομα

“Ρεύμα του Κόλπου” εμφανίστηκε για πρώτη φορά το 1842, σε ένα χάρτη από τον Sydney Morris και τον Samuel Breese.

Οι συστηματικές παρατηρήσεις και μελέτες πάντως ξεκίνησαν βασικά λίγο αργότερα, το 1845, καθώς ο Mathew Maury, στο βιβλίο του “Φυσική Γεωγραφία της Θάλασσας” (1855) έγραψε:

«υπάρχει ένας ποταμός στον ωκεανό. Στις σοβαρότερες ξηρασίες δεν αδειάζει ποτέ, και στις ισχυρότερες πλημμύρες δεν ξεχειλίζει ποτέ ... Το ρεύμα του είναι πολύ πιο γρήγορο από εκείνο του Μισισσιπή ή του Αμαζονίου...»

Συγκρίνετε το παραπάνω απόσπασμα με εκείνο του Ομήρου 8^{ος} αι. (;) π.Χ. :

«...έθεσε τον ισχυρό ποταμό του Ωκεανού ...” (Ιλιάδα, XVIII)
”... και έθεσεν επάνω τον μεγαλόσθενο/ ποταμό του Ωκεανού ...»(Ιλιάδα, Σ 607).

«...Αφού αφήσαμε την ροή του ποταμού Ωκεανού...» (Οδύσσεια XII)/ «...αφού κατέλιπε την ροή του ποταμού Ωκεανού...» (Οδύσσεια, μ1).

Από την πρόσφατη ερευνητική δραστηριότητα της επιστημονικής κοινότητας, τα αποτελέσματα που μας ενδιαφέρουν είναι αυτά που αναφέρονται στην εξέλιξη των σύγχρονων θεωριών, καθώς και τη θέση των στροβίλων και των θερμών δινών των πυρήνων. Είναι μια ερευνητική προσπάθεια που ξεκίνησε κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του εβδομήντα, με τη χρήση σύγχρονων τεχνικών εφαρμογών της διαστημικής τεχνολογίας. Οι εφαρμογές αυτές οδηγούν στην επαλήθευση της γνώσης-κληρονομιάς των Ορφικών, του Ομήρου και του Ησίοδου, του Πλούταρχου, του Οβιδίου και άλλων. Με άλλα λόγια, αυτή αποδεικνύει ότι:

- Ο Ωκεανός είναι ένα μεγάλο ποτάμι που περιβάλλει τη Γη που σημειωτέον τότε θεωρείτο ένας δίσκος, όπως αυτή απεικονίζεται στις ασπίδες του Ηρακλή και του Αχιλλέα.
- Ο Ωκεανός είναι οπίσθιος και ρέει (αψόροος, οπισθόροος).
- Ο Ωκεανός-ποταμός δεν ρέει μόνο στην επιφάνεια αλλά και σε βάθος (βαθύρροος).
- Ο Ωκεανός παρουσιάζεται περιδινούμενος και στο βάθος (βαθυδίνης).

7. Συζήτηση – Συμπεράσματα

Συνοψίζοντας όλα τα παραπάνω και λαμβάνοντας υπόψη τα καλύτερα γραπτά των δύο μεγάλων ποιητών και κυρίως (α) την *Ιλιάδα* και την *Οδύσσεια* του Ομήρου, (β) την *Θεογονία* και το *Έργα και Ημέραι* του Ησίοδου, (γ) τα *Αργοναυτικά* των Ορφικών και (δ) τα *Ηθικά* του Πλούταρχου, αλλά και πολλών άλλων αρχαίων συγγραφέων, μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι οι προϊστορικοί Έλληνες, ήδη από την εποχή του Τιτάνα Κρόνου μέχρι την εποχή του Ηρακλή και του Οδυσσέα, έπρεπε να γνωρίζουν πάρα πολλά για τον σημερινό Ατλαντικό Ωκεανό και τα νησιά του, καθώς και για τις περιοχές που βρίσκονταν κοντά στις Στήλες του Ηρακλή.

Σύμφωνα με τα γραπτά του Πλούταρχου, οι προϊστορικοί Έλληνες θα έπρεπε να γνωρίζουν τα ακόλουθα:

- (i) Την Βρετανία και την Ιέρνη (Ιρλανδία)
- (ii) Την Ισλανδία, η οποία αναφέρεται ως Ωγυγία, την εγγύτητά της με την Βρετανία και την απόσταση μεταξύ των δύο νησιών.
- (iii) Τα τρία νησιά που βρίσκονται δυτικά της Ωγυγίας (Ισλανδία), τα οποία πρέπει να είναι τα σημερινά νησιά της Γροιλανδίας, το νησί του Buffin και την New Foundland.
- (iv) Ότι τα προαναφερθέντα τρία νησιά βρίσκονται σε ίση απόσταση μεταξύ τους.
- (v) Αναφέρεται στην «Κρόνια Κύρια (Θάλασσα)» που σύμφωνα με τα Ορφικά, είναι το όνομα που δινόταν από τους Υπερβόρειους στον σημερινό Βόρειο Ατλαντικό Ωκεανό και ένα μέρος του Αρκτικού Ωκεανού.

Επίσης γνώριζαν:

- (vi) Ότι στα δυτικά αυτών των τριών νησιών ήταν μια μεγάλη ήπειρος (μια μεγάλη ηπειρωτική χώρα) που περιέβαλλε την μεγάλη Θάλασσα.
- (vii) Ότι οι ακτές του κόλπου αυτής της μεγάλης ηπείρου κατοικούνταν από Έλληνες.
- (viii) Ότι το μέγεθος του προαναφερθέντος κόλπου ήταν περίπου το ίδιο με εκείνο της Μαιώτιδας Θάλασσας (σημερινή Αζοφική).
- (ix) Ότι αυτός ο κόλπος βρισκόταν στην «ίδια ευθεία γραμμή» με το στόμιο της Κασπίας Θάλασσας. Αυτό σημαίνει ότι η βορειότερη ακτή της Κασπίας Θάλασσας βρισκόταν στο ίδιο γεωγραφικό πλάτος με το όσο απείχε ο κόλπος από το μέρος που βρισκόταν η μεγάλη ήπειρος. Μετά από αυτή την λεπτομερή ανάλυση, δεν θα πρέπει να υπάρχει καμιά αμφιβολία ότι αυτός ο κόλπος πρέπει να είναι ο κόλπος του Αγίου Λαυρεντίου του σημερινού Καναδά, και συνεπώς η «μεγάλη ήπειρος» πρέπει να ταυτίζεται με την Βόρεια Αμερική.
- (x) Επίσης ήξεραν ότι τα ρεύματα της θάλασσας εκπήγαζαν από τον προαναφερθέντα κόλπο δίπλα στον Ατλαντικό και περιείχαν γεώδες υλικό που εμποδίζει την πλεύση των πλοίων και για αυτό οι ναύτες επειδή δεν μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν τα πανιά χρησιμοποιούσαν κουπιά.
- (xi) Ότι οι λαοί που έφτασαν με τον Ηρακλή έμειναν σε μία περιοχή των τριών αυτών νησιών όπου ο ήλιος έδυε μόνο για μία ώρα επί μια περίοδο τριάντα ημερών.

Λαμβάνοντας υπ' όψιν όλα τα παραπάνω κάποιος μπορεί να υποθέσει περισσότερα σχετικά με την γνώση των προϊστορικών Ελλήνων, εκτός από τη επιβεβαίωση όσων αναφέρονται από τον Πλούταρχο. Αυτά τα άμεσα συμπεράσματα είναι τα εξής:

- (i) Ότι ήξεραν πως να μετρούν τις μεγάλες επιφάνειες, π.χ. την επιφάνεια της Αζοφικής Θάλασσας (Μαιώτιδα) και εκείνη του Κόλπου του Αγίου Λαυρεντίου.
- (ii) Ότι η ανακάλυψη της Ισλανδίας, των τριών νησιών και εκείνη της μεγάλης ηπείρου θα πρέπει να συνέβησαν, σύμφωνα με τις πιο συντηρητικές εκτιμήσεις, περίπου στις αρχές της 3^{ης} χιλιετίας π.Χ., ταυτόχρονα με την έναρξη της Πρωτο-Ελλαδικής περιόδου.
- (iii) Ότι ήξεραν τον τρόπο να καθορίσουν το γεωγραφικό πλάτος μιας δεδομένης περιοχής.

- (iv) Ότι πολύ πριν την εποχή του Ηρακλή και των Αργοναυτικών, και πολύ πιο πριν την εποχή του Φρίξου και της Έλλης, γνώριζαν την Κασπία Θάλασσα, τους Υπερβόρειους, την οροσειρά Ρίπ, την Samartian Θάλασσα (Βαλτική Θάλασσα), τους διάφορους ποταμούς όπως τον Dneiper (που αποκαλούσαν Βορειοσθένη), τον Don (Tanais) κλπ. καθώς και τους λαούς που ζούσαν στις περιοχές μεταξύ του Εύξεινου Πόντου και της Βαλτικής Θάλασσας (Samartian Θάλασσα).

Λαμβάνοντας υπ' όψη την γνώση σχετικά με τον Ωκεανό, που βασίζεται στα έργα του Ομήρου, Ιλιάδα και Οδύσσεια, και εκείνα του Ησίοδου, τα συμπεράσματα είναι τα εξής:

- (i) Ο Ωκεανός είναι ένας μεγάλος ποταμός που εκτείνεται στα τέσσερα σημεία του ορίζοντα. Αυτό σημαίνει ότι ο Ωκεανός δεν περιβάλλει την γη στατικά, αλλά δυναμικά, αφού ρέει σαν ποταμός.
- (ii) Η Γή περιβάλλεται από "...τα ανακυκλώμενα νερά" του Ωκεανού (Ιλ.Σ 606-607).
- (iii) "...Ο Παλιός Ωκεανός επίσης.../ Του οποίου η υγρή αγκαλιά περιβάλλει την στερεά γή" (Από τον Ύμνο των Ορφικών στον θεό Πάνα).

Βασιζόμενοι στα παραπάνω, είναι ξεκάθαρο ότι ήξεραν για τα ρεύματα του Ωκεανού, όχι μόνο για εκείνα του Ατλαντικού Ωκεανού, αλλά όλων των Ωκεανών, όπως και το ότι «...ο μεγάλος ποταμός εκτείνεται στα τέσσερα σημεία του ορίζοντα...».

Λαμβάνοντας υπ' όψη όλα τα παραπάνω, τίθεται το ακόλουθο ερώτημα:

Είναι δυνατόν για κάποιον (ή για περισσότερους) να περιγράψουν όλα αυτά τα μέρη και όλα αυτά τα φυσικά και ωκεανογραφικά χαρακτηριστικά, εάν δεν είχαν επισκεφτεί ή διασχίσει τον Ωκεανό;

Επιτρέψτε μου να σας θυμίσω ότι αναφερόμαστε στην χρονική περίοδο μεταξύ της έναρξης της 3^{ης} Χιλιετίας και το τέλος της 1^{ης} Χιλιετίας π.Χ..

8. Αναφορές

Ησίοδος. *Θεογονία*

Ησίοδος. *Θεογονία*, «ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ», Αθήνα, ΚΑΚΤΟΣ, 1992.

Ησίοδος. *Έργα και Ημέραι*, «ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ», Αθήνα, ΚΑΚΤΟΣ, 1992.

Homer. *Iliad*.

Homer. *Odyssey*.

Mariolakos, I., 2004. Geomythology. In Birx, J., H. (Ed.), *Encyclopedia of Anthropology*, vol. 3, 1066-1071, New York, SAGE Publ

.Mariolakos, I., Kranioti, A., Marketselis, E., Papageorgiou, M., 2007. Water, mythology and environmental education, *Desalination*, 213/1-3, 141-146.

Maur, M. F., 1855. *The Physical Geography of the Sea*. New York, Harper & Brothers, Publishers. 287pp. Available online at: <http://books.google.gr/books?id=Z5jN3YpoOjgC&printsec=frontcover&dq=physical+geography+of+the+sea&cd=3#v=onepage&q=&f=false>

- Mertz, H. 1964. *The Wine Dark Sea: Homer's Heroic Epic of the North Atlantic* (Greek translation by Zairis, NEA THESIS publ., 1995).
- Mertz, H. 1976. *Atlantis: Dwelling Place of the Gods* (Greek translation by Zairis, NEA THESIS publ., 1999).
- Ορφικά. Αργοναυτικά, Ύμνοι, «ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ», Αθήνα, ΚΑΚΤΟΣ, 1992.
- Πλάτων. Τίμαιος (ή Περί Φύσεως), «ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ», Αθήνα, ΚΑΚΤΟΣ, 1992.
- Πλάτων. Κριτίας (ή Ατλαντικός), «ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ», Αθήνα, ΚΑΚΤΟΣ, 1992.
- Πλούταρχος. Περί του Εμφαινομένου Προσώπου τω Κύκλω της Σελήνης, «ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ», Αθήνα, ΚΑΚΤΟΣ, 1996.
- Plutarch. *Moralia, Concerning the Face which appears in the Orb of the Moon*. Available online at: http://www.mikrosapoplous.gr/anc_texts/texts_plut.htm (Greek text), and http://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/Texts/Plutarch/Moralia/The_Face_in_the_Moon*/D.htm (English text)